

BAB

3

KERANGKA STRATEGIK DPF DESA NEGARA

KEPERLUAN PENYEDIAAN DPF DESA NEGARA

DPF Desa Negara ini perlu disediakan bagi mengatasi beberapa isu utama di dalam pembangunan desa di Malaysia iaitu:

- i. Terdapat pelbagai maklumat, kajian dan definisi berkaitan desa yang perlu diselaraskan bagi memudahkan pemahaman dan perancangan dibuat.
- ii. Jurang pembangunan antara bandar dan desa terutama dari aspek penyediaan kemudahan awam / infrastruktur / utiliti dan peluang ekonomi.
- iii. Kebanyakan penduduk di kawasan desa adalah terdiri daripada golongan kanak-kanak dan warga emas kerana golongan remaja berhijrah ke bandar untuk melanjutkan pelajaran dan mendapatkan peluang pekerjaan yang lebih baik.
- iv. Terdapat pelbagai ciri desa dan jenis kampung yang perlu dirancang dengan efisien.
- v. Desa kini mengalami tekanan pembangunan dari kawasan bandar sehingga menjejaskan imej dan karektor desa.
- vi. Aset sumber jaya dan biodiversiti desa tidak digunakan secara mampan.
- vii. Produk warisan desa tidak dipulihara sebagai tarikan desa.
- viii. Kegagalan PPD berfungsi sebagai pusat perkhidmatan dan pertumbuhan ekonomi penduduk.
- ix. Wujud pertindihan fungsi dan peruntukan kewangan di pelbagai kementerian dan agensi yang terlibat dalam menguruskan pembangunan desa.

DEFINISI DESA, PEKAN, PPD DAN KAMPUNG

Beberapa definisi berkaitan desa yang digunakan di dalam DPF Desa Negara adalah berdasarkan rujukan Jabatan Perangkaan Malaysia, Jabatan Perancangan Bandar dan Desa dan analisis DPF Desa Negara dengan rumusan seperti berikut:

Desa

- Selain kawasan bandar.
- Terdiri daripada petempatan yang meliputi semua jenis petempatan kampung, pekan dan petempatan kecil lain.
- Penduduk kurang daripada 10,000 orang, bercirikan pertanian dan kaya dengan sumber alam semula jadi.
- Kepadatan penduduk yang rendah.
- Peratusan penduduk berumur aktif yang rendah.
- Asas ekonomi utama penduduk berasaskan pertanian, industri desa dan sumber asli / produk semula jadi.
- Mengekalkan aktiviti sosial budaya desa termasuk organisasi / jawatankuasa desa, institusi kekeluargaan, aktiviti kemasyarakatan dan kebudayaan.

Pekan

- Sebuah petempatan kecil bercirikan bandar yang terletak di desa.
- Penduduk tampungan kurang daripada 10,000 orang.
- Beberapa deretan bangunan perdagangan dan kedai sesebuah.
- Menempatkan pelbagai kemudahan seperti balai polis, masjid, sekolah, pasar, dewan, padang / kawasan lapang / dataran, perpustakaan desa dan pusat ICT bagi memenuhi keperluan penduduk di sekitarnya.
- Mempunyai aktiviti mingguan seperti pasar pagi / tani, pasar sehari atau pasar malam.
- Telah lama wujud dan kebiasaannya terletak berhampiran sungai, jalan raya atau landasan keretapi.

Pusat Pertumbuhan Desa (PPD)

- Penduduk tampungan kurang daripada 2,500 orang.
- Terdiri daripada komponen pembangunan ekonomi, kemudahan prasarana, pusat perkhidmatan dan pembangunan manusia.
- Merupakan pusat perkhidmatan desa yang utama kepada beberapa buah kampung yang terletak secara berkelompok.

Kampung

- Sebuah petempatan tradisi di kawasan desa.
- Mempunyai ciri-ciri tradisional yang tinggi dari segi sosio budaya dan fizikal.
- Terdiri daripada sekumpulan rumah.
- Terdapat lapan jenis kampung di Malaysia (**muka surat 3-03**).

KATEGORI KAMPUNG DI MALAYSIA

Terdapat lapan jenis kampung di Malaysia yang diklasifikasi berdasarkan komposisi penduduk dan kumpulan etnik, tahap kepadatan, tahap urbanisasi, tahap kemudahan masyarakat dan kualiti hidup, asas ekonomi dan jenis pekerjaan utama, corak petempatan, ciri-ciri fizikal dan lokasi serta fungsi sesebuah kampung dengan perincian seperti berikut:

1. Kampung Tradisional

Kampung Kelanang, Kuala Langat

- Wujud secara tidak dirancang atau organik.
- Kampung tradisional di bandar menampung bilangan penduduk yang tinggi dan majoriti terlibat dengan aktiviti perbandaran. Keadaan fizikal kampung kurang teratur dan sesak.
- Kampung tradisional di desa berdensiti rendah. Taburan petempatan dipengaruhi oleh aktiviti ekonomi setempat seperti pertanian, perlombongan dan sebagainya. Corak adalah berjajar atau berkelompok.
- Kampung tradisional juga boleh terdapat di pulau-pulau.
- Majoriti penduduk adalah kaum Melayu dan Cina.

2. Kampung Nelayan

Kampung Kuala Paka, Dungun

- Petempatan kampung yang terletak di kuala atau sepanjang sungai, di tepi-tepi pantai dan di pulau-pulau.
- Majoriti penduduk adalah kaum Melayu dan Cina.
- Pekerjaan adalah menangkap ikan, membuat perahu dan menjalankan aktiviti berasaskan hasil laut dan sungai.
- Corak fizikal perkampungan nelayan dipengaruhi oleh faktor semula jadi seperti sungai, muara dan pantai.
- Keadaan kampung adalah padat.

3. Kampung Tersusun

Kampung Tersusun Mawai, Kota Tinggi

- Kampung yang dirancang berasaskan beberapa sebab seperti penempatan semula kampung, pemberian tanah dan bencana alam.
- Susun atur kampung yang tersusun.
- Densiti rendah dan sederhana.
- Penduduk terlibat dalam pelbagai aktiviti ekonomi.

4. Kampung Atas Air

Kampung Atas Air Patau-Patau, Labuan

- Terletak di atas air sama ada di sungai, tasik atau laut dan rumah-rumah dibina secara bertiang di atas air.
- Dihubung oleh jeti atau jambatan kayu.
- Pelbagai densiti mengikut lokasi.
- Majoriti penduduk adalah kaum Melayu dan Cina.
- Pekerjaan adalah menangkap ikan, membuat perahu dan menjalankan aktiviti berasaskan hasil laut dan sungai.

5. Kampung Orang Asli

- Merupakan petempatan yang wujud secara tidak terancang dan mempunyai identiti tersendiri.
- Kebiasaannya jauh di kawasan pedalaman dan berdekatan sungai.
- Corak petempatan adalah berselerak mengikut suku kaum.
- Aktiviti pekerjaan sara diri seperti pertanian, mencari hasil hutan, memburu dan menangkap ikan.

6. Petempatan Tanah Rancangan FELDA / FELCRA / RISDA

- Petempatan kampung terancang berikutan dari pembangunan tanah secara besar-besaran.
- Majoriti penduduk adalah kaum Melayu.
- Konsep asas adalah untuk mewujudkan suatu petempatan yang 'self-contained' bertujuan membasmi kemiskinan dan memberi hak milik tanah di kalangan penduduk di kawasan desa.
- Corak petempatan berbentuk berpusat (*concentrated*) atau berkelompok.
- Kepadatan penduduk sederhana tinggi.

7. Kampung Baru

- Merupakan petempatan kampung yang wujud pada masa darurat (1948-1960) bagi mengatasi masalah ancaman komunis.
- Penduduk kaum Cina.
- Terletak di ladang-ladang getah, kawasan perlombongan bijih timah dan di sekitar bandar-bandar sedia ada.
- Corak petempatan adalah berpusat dan berbentuk 'grid iron'.

8. Petempatan Estet

- Rumah pekerja ladang yang disediakan oleh majikan pengurusan ladang.
- Corak petempatan adalah berkelompok.
- Majoriti penduduk kaum India.
- Aktiviti utama sebagai peladang kelapa sawit dan getah.

SISTEM GRID DESA

DPF Desa Negara menterjemahkan dasar-dasar pembangunan desa kepada pelan fizikal yang diintegrasikan dengan Sistem Grid Desa. Sistem ini mempunyai pengkelasan data spatial bagi tujuan penetapan taburan kampung mengikut ciri-ciri tertentu yang digunakan secara bersepadu dengan CHARMS. Sistem ini dapat mengenal pasti jurang dan hubungan antara kawasan perbandaran dan kawasan desa. Terdapat enam tipologi grid (**Jadual 3.1**) yang dibentuk hasil daripada maklumat fizikal, demografi dan ekonomi bertujuan menentukan kedudukan fizikal sesebuah kampung. Sistem ini mampu menyelesaikan masalah sempadan kampung dan membantu dalam penetapan dasar secara spesifik berdasarkan karektor kampung yang berbeza mengikut kategori dan keperluan masing-masing. Taburan kampung berdasarkan sistem grid desa adalah seperti **Rajah 3.1**.

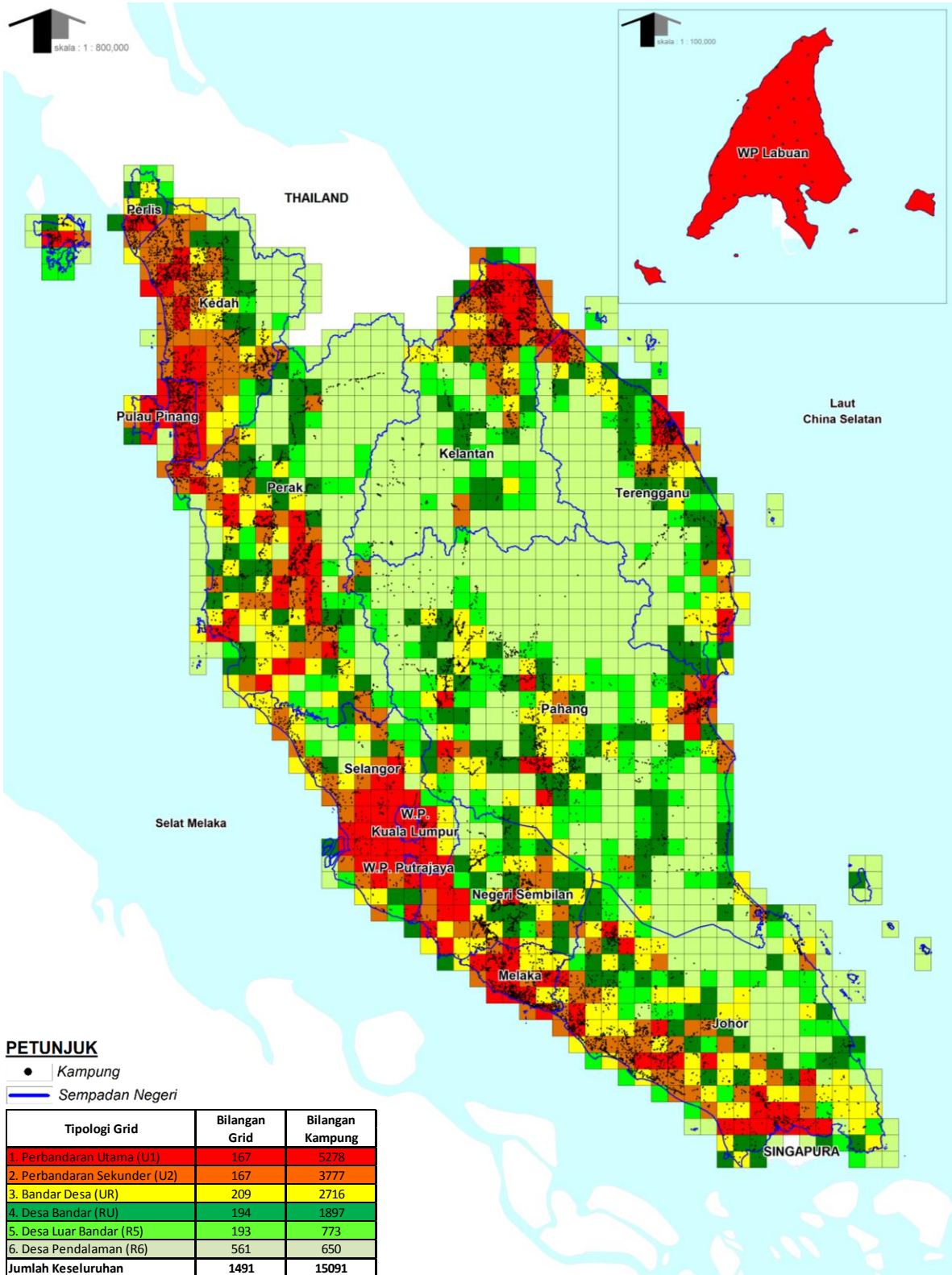
Jadual 3.1 : Kriteria Tipologi* Bagi Sistem Grid Desa

Tipologi Grid	Kriteria
Perbandaran Utama <i>Major Urban</i> (U1)	<ul style="list-style-type: none"> • Sebahagian daripada kawasan metropolitan dan kawasan perbandaran utama. • 90 peratus kawasan tepu bina. • Jumlah penduduk melebihi 25,000 orang. • Berada di dalam pusat bandar.
Perbandaran Sekunder <i>Secondary Urban</i> (U2)	<ul style="list-style-type: none"> • Sebahagian dari ibu negeri dan daerah serta bandar utama. • 70-90 peratus kawasan tepu bina. • Jumlah penduduk 10,000-25,000 orang. • Jarak ke pusat bandar terdekat : 5-10 km.
Bandar Desa <i>Urban Rural</i> (UR)	<ul style="list-style-type: none"> • Kawasan bandar (pusat petempatan utama) di luar konurbasi utama negara – pinggir bandar. • 70-90 peratus kawasan tepu bina. • Jumlah penduduk 5,000-10,000 orang. • Jarak ke pusat bandar terdekat : 10-20 km.
Desa Bandar <i>Rural Urban</i> (RU)	<ul style="list-style-type: none"> • Bandar / pekan (pusat petempatan kecil). • 50 peratus kawasan tepu bina. • Jumlah penduduk kurang 5,000 orang. • Jarak ke pusat bandar terdekat : 20-40 km.
Desa Luar Bandar <i>Rural</i> (R5)	<ul style="list-style-type: none"> • Pusat pertumbuhan desa (PPD) dan perkampungan utama. • 70 peratus kawasan terdiri daripada hutan dan kawasan pertanian. • Jumlah penduduk kurang 2,500 orang. • Jarak ke pusat bandar terdekat : 40-50 km.
Desa Pedalaman <i>Major / Mainly Rural</i> (R6)	<ul style="list-style-type: none"> • Kawasan pedalaman dengan bilangan kecil perkampungan. • 90 peratus adalah kawasan hutan dan pertanian. • Jumlah penduduk kurang 1,000 orang. • Jarak ke pusat bandar terdekat : >50 km.

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

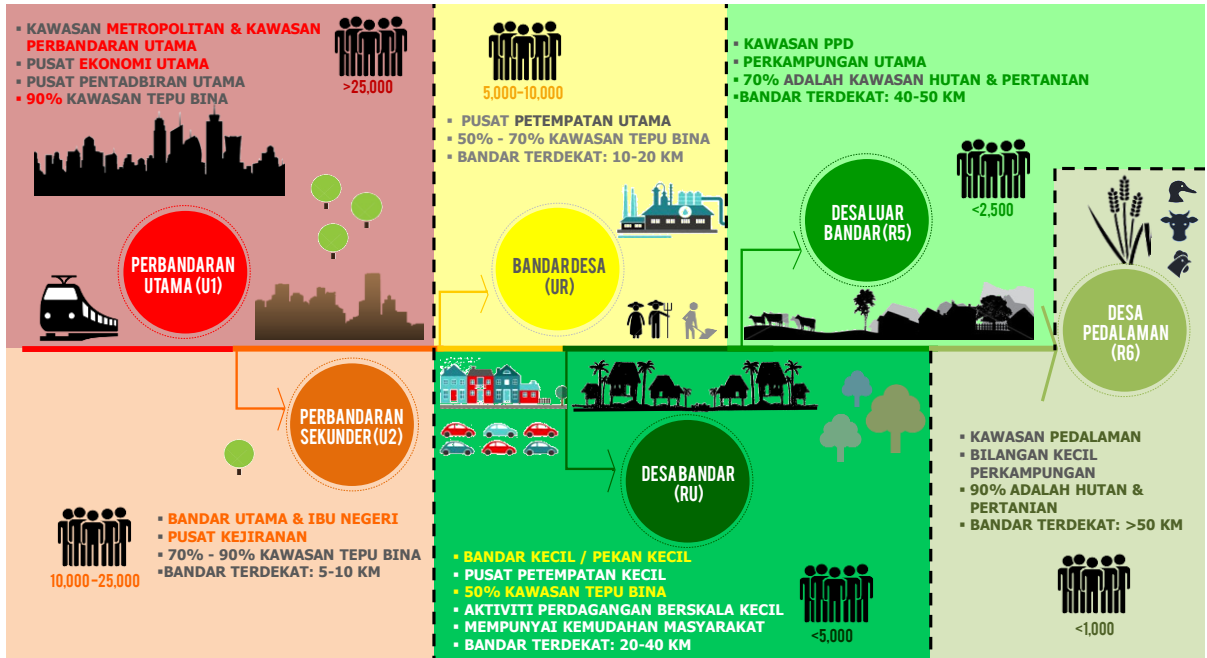
* Nota : Tipologi adalah jenis, klasifikasi / pengkelasan.

Rajah 3.1 : Taburan Kampung Mengikut Tipologi Sistem Grid Desa

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

Rajah 3.2: Ilustrasi Huraian Enam Tipologi Sistem Grid Desa

Sumber : DPF Desa Negara, 2016.

SISTEM CIRI-CIRI DESA MALAYSIA / CHARACTERISTICS OF RURAL MALAYSIA SYSTEM (CHARMs)

Sistem Ciri-Ciri Desa Malaysia atau *Characteristics of Rural Malaysia System* (CHARMs) merupakan satu sistem yang dibangunkan khusus untuk DPF Desa Negara bertujuan untuk:

Menilai tahap kemampunan kampung

- Mengenal pasti kampung-kampung yang telah mencapai tahap pembangunan yang mencukupi dari aspek kemudahan dan keadaan fizikal.
- Meningkatkan kualiti hidup masyarakat kampung.

Membantu menyokong membuat keputusan agihan peruntukan

- Mengenal pasti kampung-kampung yang memerlukan bantuan penyediaan kemudahan masyarakat dan kemudahan infrastruktur dan utiliti mengikut keutamaan.
- Memudahkan agensi terlibat untuk menyalurkan bantuan perancangan dan pembangunan desa kepada kumpulan sasar secara lebih telus dan tepat.

Membantu dalam pemantauan pelaksanaan DPF Desa Negara

- Mengenal pasti tahap pelaksanaan DPF Desa Negara berdasarkan indikator pelaksanaan yang ditetapkan.
- Membuat penambahbaikan pelaksanaan DPF Desa Negara sekiranya perlu.